

Verlag bijeenkomst *Het Onderste Boven*

Regioteam Noord- en Midden-Limburg

Hegelsom, 28 oktober 2025

Op 28 oktober vond in Hegelsom de bijeenkomst *Het Onderste Boven* plaats van het Regioteam Noord- en Midden-Limburg, een samenwerking van Nederland Zorgt Voor Elkaar, VKKL en Naobezorg Nederland. Tijdens deze goed bezochte bijeenkomst gingen inwoners, vrijwilligers, professionals en andere betrokkenen met elkaar in gesprek over twee actuele vragen: hoe lokale initiatieven toekomstbestendig blijven, en hoe inwoners en professionals werkelijk gelijkwaardig kunnen samenwerken. De bijeenkomst liet zien hoeveel kennis, betrokkenheid en veranderkracht er in dorpen aanwezig is. Tegelijk werd ook duidelijk dat er nog stappen nodig zijn om die kracht beter te organiseren en te verbinden.

1. Casus Meerlo: hoe houden we bewonersinitiatieven toekomstbestendig?

Aan de hand van een casus uit Meerlo werd gesproken over de kwetsbaarheid van lokale initiatieven wanneer veel kennis, verantwoordelijkheid en coördinatie bij een klein aantal mensen terechtkomt. De aanleiding was een situatie rond een alleenstaande mevrouw met dementie, waarbij op één dag veel knelpunten samenkwamen. Die casus maakte zichtbaar hoe afhankelijk de continuïteit soms is van één persoon als schakel tussen vrijwilligers, professionals en andere betrokkenen. Daarmee kwam een bredere vraag op tafel: hoe zorgen we voor overdraagbare structuren, opvolging en borging?

In de uitwisseling werd onderstreept dat het vrijwilligerswerk niet per se zwaarder wordt, maar wel complexer. Vrijwilligers krijgen vaker te maken met ingewikkelde situaties, terwijl sommige mensen tegelijkertijd een zeer groot deel van het werk dragen. Dat maakt lokale initiatieven kwetsbaar. De bijeenkomst leverde ook waardevolle inzichten op over verjonging en nieuwe vormen van betrokkenheid. Zo werd benoemd dat jongeren zichzelf lang niet altijd herkennen in het woord “vrijwilliger”, maar wél in concrete, tijdelijke of informele bijdragen. Ook werd genoemd dat het helpt om aan te sluiten bij talenten, interesses en het leven van mensen, in plaats van alleen te zoeken naar vaste bestuurs- of zorgtaken.

Een belangrijke opbrengst was het besef dat toekomstbestendigheid niet alleen draait om méér vrijwilligers, maar vooral om een slimmere organisatie van opvolging. Kennis moet overdraagbaar zijn, taken moeten gespreid worden en het moet voor nieuwe mensen aantrekkelijker worden om aan te haken. Daarbij werd ook gewezen op mogelijkheden om ondersteuning anders te organiseren, bijvoorbeeld door bepaalde taken centraal of professioneel te regelen, zodat vrijwilligers zich kunnen richten op datgene waar zij het verschil maken.

2. Casus Hegelsom: hoe werken inwoners en professionals gelijkwaardig samen?

In de tweede casus stond Hegelsom centraal, met voorbeelden vanuit de samenwerking tussen inwoners, vrijwilligers, HEHO, het dorpsplatform en professionals. De kernvraag was hoe je in complexe situaties niet langs elkaar heen werkt, maar samen doet wat op dat moment nodig is. Daarbij kwamen twee voorbeelden aan bod. In het eerste voorbeeld liep de samenwerking vast doordat onduidelijk was wie de regie had. Verschillende partijen waren betrokken, maar afspraken liepen door elkaar, acties werden dubbel of te laat opgepakt en er was geen gezamenlijke voortgangsbewaking. In het tweede voorbeeld ging het om een mevrouw die haar partner had verloren. Terwijl professionals snel wilden opschalen, leefde in de gemeenschap juist de vraag wat er op dat moment werkelijk nodig was. Vrijwilligers werden niet structureel betrokken, terwijl zij juist vaak dichtbij staan en snel kleine maar betekenisvolle steun kunnen organiseren.

Uit het gesprek kwam helder naar voren dat hier twee werelden samenkwamen: de systeemwereld van regels, procedures en professionele verantwoordelijkheden, en de leefwereld van inwoners, vrijwilligers en gemeenschappen. De bijeenkomst maakte duidelijk dat goede samenwerking begint bij gelijkwaardigheid. Niet de vraag “wie is verantwoordelijk vanuit het systeem?” moet centraal staan, maar “wat heeft iemand nu nodig, en wie kan daarin iets betekenen?” Daarvoor zijn helderheid over rollen, goede afstemming en een gezamenlijke taal essentieel.

3. Wat viel op in de gesprekken?

De gesprekken waren open, praktisch en hoopvol. Veel deelnemers benoemden dat vrijwilligers, inwoners en gemeenschappen nog te vaak worden gezien als vragende partij, terwijl zij juist ook veel te bieden hebben. Er werd gepleit voor een beweging van “zorgen voor” naar “zorgen dat”: professionals die niet alles overnemen, maar aansluiten bij wat er al leeft en mogelijk is in een dorp. Ook kwam naar voren dat vrijwilligers vaak waardevolle informatie en signalen oppikken die professionals verder kunnen helpen. Dat maakt de informele zorg niet aanvullend aan de zijlijn, maar wezenlijk onderdeel van het geheel.

Daarnaast was er veel aandacht voor wederkerigheid. De bijeenkomst maakte duidelijk dat inwoners, ook op hoge leeftijd, niet alleen hulpvrager zijn, maar ook iets kunnen bijdragen. Juist het aanspreken van mensen op hun talenten, ervaring en betrokkenheid versterkt gemeenschapskracht. Ook de onderlinge relatie werd vaak genoemd als belangrijke drijfveer: mensen zetten zich niet alleen in vanwege een taak, maar omdat er verbinding ontstaat en omdat ze ervaren dat ze samen iets opbouwen.

Een derde terugkerend thema was dat regels en systemen samenwerking soms onnodig ingewikkeld maken. Meerdere deelnemers benoemden dat privacyregels of organisatorische grenzen in de praktijk belemmerend kunnen werken wanneer zij het handelen vanuit de bedoeling in de weg staan. Tegelijkertijd klonk ook de oproep om niet

in weerstand te blijven hangen, maar samen te zoeken naar ruimte, korte lijnen en werkbare oplossingen.

4. Belangrijkste lessen van de bijeenkomst

De bijeenkomst leverde een aantal duidelijke lessen op. Ten eerste: continuïteit in dorpen vraagt om meer dan betrokken mensen alleen; het vraagt ook om structuren voor opvolging, overdracht en ondersteuning. Ten tweede: de kracht van samenwerking groeit wanneer inwoners, vrijwilligers en professionals elkaar als gelijkwaardige partners zien. Ten derde: goede samenwerking begint niet bij systemen, maar bij de vraag wat iemand of een gemeenschap werkelijk nodig heeft. En ten vierde: veel is al aanwezig in dorpen, maar het vraagt aandacht, vertrouwen en organisatie om die kracht duurzaam te benutten.

5. Afsluiting

Het Onderste Boven maakte voelbaar dat de beweging naar meer gemeenschapskracht en gelijkwaardige samenwerking al volop gaande is. In Hegelsom kwamen ervaringen, vragen en ideeën samen die herkenbaar zijn voor veel andere dorpen in Noord- en Midden-Limburg. De bijeenkomst liet niet alleen knelpunten zien, maar vooral ook richting: investeren in relaties, ruimte geven aan inwoners, samen leren en organiseren vanuit vertrouwen. Dat vormt een stevige basis om verder te bouwen aan dorpen waarin zorg en gemeenschap elkaar versterken.